

НОМІНАТИВНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ПОБУТУ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто лексико-семантичне поле "Предмети повсякденного вжитку в сучасній англійській мові". Проаналізовано лексико-семантичні аналоги предметів побуту в американському та британському варіантах англійської мови.

Одним з актуальних питань когнітивної лінгвістики є концептуалізація та категоризація фрагментів реальної дійсності [1; 2; 3; 4; 5; 6]. Пізнаючи, світ особистість втілює отримані знання в мовні знаки. У людському мисленні знання про навколишній світ існують у формі концептів, які за визначенням О.С. Кубрякової, є оперативними одиницями пам'яті, мови мозку [7:90-92]. Концепти фіксуються у мові та набувають лексичного вираження. Лексичні одиниці (ЛО), репрезентуючи певні сторони концепта, групуються у лексико-семантичні поля (ЛСП).

ЛО інтегруються на основі двох або декількох семантичних ознак, але в той же час вони відрізняються між собою індивідуальними, диференційними семами. Кожне ЛСП має структурний характер. Воно складається з лексико-семантичних груп (ЛСГ) та лексико-семантичних підгруп (ЛСПг) різного рангу [8:27], між якими існують вертикальні та горизонтальні зв'язки [9:50].

Метою дослідження ЛСП "Предмети повсякденного вжитку в сучасній англійській мові" є проведення відбору ЛО до даного ЛСП та здійснення їх семного аналізу, визначення структури поля (ядра, ближньої та дальньої периферії), місця кожної ЛО в цьому полі. Так, ЛСП "Предмети повсякденного вжитку в сучасній англійській мові" складається з п'яти ЛСГ:

1. ЛСГ "Кухонні прилади, посуд і т.д.", напр.: *dish, fork, food processor, mincer, sink, etc.*
2. ЛСГ "Предмети меблів", напр.: *table, stool, bed, sofa, chesterfield, wardrobe, chest of drawers, etc.*
3. ЛСГ "Предмети одягу", напр.: *boots, shoes, dress, trousers, pants, shorts, hat, cap, coat, etc.*
4. ЛСГ "Інструменти", напр.: *chisel, screw driver, jig saw, hammer, spade, pitchfork, rake, etc.*
5. ЛСГ "Предмети побутової електротехніки", напр.: *TV set, stereo system, iron, vacuum-cleaner, etc.*

ЛО, вступаючи у зв'язки з іншими ЛО та пройшовши процес переосмислення їхнього значення, утворюють мовні одиниці вищого рівня – фразеологічні одиниці (ФО), до яких ми відносимо ідіоми, сленгові одиниці та паремічні одиниці (прислів'я й афоризми). Так, наприклад, слово "bed" у результаті метафоричного переосмислення значення є матеріалом для утворення ФО "to die in one's bed", що означає "вмерти спокійно, померти своєю смертю" [10:73]. Внаслідок метонімічного переосмислення значення одиниці "hat" утворенні такі ФО:

- **black hats** – злодії, негідники [12:43].
- **white hat** – 1) позитивний персонаж, герой; 2) ліберально налаштована офіційна особа в адміністрації [12:292].

Таке метонімічне переосмислення значення у вищенаведених прикладах пояснюється особливостями сприйняття картини світу американцями у вестернах, де позитивний персонаж завжди асоціюється з білим кольором, в той час як негативний – з чорним.

Найбільш активними в утворенні мовних одиниць вищого рівня є ЛО, що належать до ЛСГ "Кухонні прилади, посуд і т.д." та ЛСГ "Предмети одягу".

Відібрані нами ФО можна поділити на дві групи:

1. ФО, де слова, що позначають предмети побуту, є ведучим, основним компонентом: напр., *magic carpet, welcome mat, brass hat, Pandora's box, idiot box, etc;*
2. ФО, де слова, що позначають предмети побуту, не є ведучим, а лише виступають у ролі додатка чи означення: напр., *to get up on the wrong side of the bed, to die in one's bed, to die with one's boots on, to eat one's hat, to change one's coat, etc.*

ЛО, що позначає предмет побуту, є ведучим компонентом в ФО, якщо вона є її смисловим центром. А всі інші компоненти лише доповнюють основне значення і не є ведучими.

Зіставлення ЛСП "Предмети повсякденного вжитку в сучасній англійській мові" британського та американського варіантів англійської мови (BrE & AmE) дозволяє виявити певні розбіжності в лексичних системах обох варіантів. Так, у межах ЛСП "Предмети повсякденного вжитку в сучасній англійській мові" спостерігається ряд розбіжностей у сфері номінації спільних для обох варіантів понять. Потрібно відзначити, що кількість "лексико-семантичних аналогів" [15:128] є невеликою і становить 10%. Наприклад:

BrE variant	Definition	AmE variant
<i>frying pan</i>	<i>A round flat pan with a long handle, used for frying food [13:571].</i>	<i>Skillet [13:1346]</i>
<i>Churn</i>	<i>a large metal container used to carry milk in [13:227]</i>	<i>milk can [13:290]</i>

Етимологічний аналіз лексико-семантичних аналогів свідчить про наявність цих форм в англійській мові давнього та середньоанглійського періоду з подібним значенням:

BrE frying pan :: AmE skillet

pan – OE "panne"- "broad shallow vessel" [14:645];

skillet – Anglo-Latin "scilleta" (XIV); Old French "esculete"- "saucepan, stew-pan" [14:831].

BrE churn :: AmE milk can

churn – OE "butter-making machine"; "the container for milk" [14:162];

can – OE "canne" – "vessel for liquid" [14:139].

Отже, при наявності різних форм вираження однакових понять в AmE та BrE, вони мають спільне походження.

ЛСП об'єднує певні ЛО, що служать матеріалом для утворення мовних одиниць вищого рівня. ЛСП "Предмети повсякденного вжитку в сучасній англійській мові" в AmE та BrE включають ЛО, з яких 10% мають однакову семасіологічну структуру, але при цьому відрізняються ономазіологічними структурами. Етимологічний аналіз доводить походження лексико-семантичних аналогів назв предметів побуту. Отже, причиною наявності розбіжностей в AmE та BrE в сфері номінації предметів повсякденного вжитку є ізольоване існування AmE з XVI століття.

Перспектива нашого дослідження вбачається в здійсненні більш глибокого концептуального аналізу концепта "Предмети побуту" та типологічному порівнянні цих концептів на матеріалі сучасної української, російської, німецької та англійської мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике. – Воронеж: Истоки, 2001. – 191с.
2. Langacker R.W. Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites. V. 1. – Stanford: Stanford University Press, 1987. – 516 p.
3. Fauconnier G. Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 190 p.
4. John R. Taylor & Robert E. MacLaury (eds.): Language & the Cognitive Construal of the World. – Berlin – NY: Houton de Gruyter, 1995. – XIII+406p. Reviewed by Jyh Wee Sew. – Cognitive Linguistics. – 1999. – Vol. 10, № 1. – P.100 – 104.
5. Zhabotinska S Cognitive linguistics: "Human Factor" in Language and Language in "Human Factor"// English in an Open Society. The 1st National IA TEFL Conference. – К.: KSLU. – 1994. – P. 132-136.
6. Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода // Вопросы языкознания.– 1994. – № 4.– С. 17-31.
7. Краткий словарь когнитивных терминов / Под ред. Кубряковой Е.С. филологич. ф-тет МГУ им. М.В. Ломоносова, 1997. – 245 с.
8. Вердиева З.Н. Семантические поля в современном английском языке. Учеб. пособие для пед. ин-тов. – М.: Высшая школа, 1986. – 208 с..
9. Нижегородцева-Кириченко Л.А. Лексико-семантическое поле "Интеллектуальная деятельность: опыт концептуального анализа (на материале существительных современного английского языка)": Дис... канд. филол. наук. – К., 2000. – 285 с. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь / Лит. ред. М.Д. Литвинова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Рус. яз., 1984. – 944 с.
10. (A) Concise Dictionary of English Idioms, William Freeman. – GB: Brian Phythian MA, Blitt, 1982. – 215 p.
11. Словарь новых слов и значений в английском языке. Трофимова З.С. – М.: "ПАВЛИН", 1993. – 304 с.
12. Longman Dictionary of Contemporary English. – L.: Longman, 1988. – 1668 p.
13. Oxford Dictionary of English Etymology. – L.: Oxford, 1966. – 1024 p.
14. Швейцер А.Д. Литературный английский язык в Англии и США. – М.: Высшая школа, 1971. – 200 с.

Иванов А.А. Номинативные единицы, обозначающие предметы быта средствами современного английского языка.

В статье исследуется ЛСП "Предметы быта в современном английском языке". Дается анализ лексико-семантических аналогов предметов быта в американском и британском вариантах английского языка.

Ivanov A.O. Nominative Units Denoting Things of Everyday Use by Means of Modern English.

The article deals with the LSF "Objects of everyday use in Modern English". It also contains the analysis of lexico-semantic analogues of objects of everyday use in BrE and AmE.